

Lokal handlefrihet kan gi naturtap

Naturen kan bli den tapende part når regjeringen vil gi kommunene større lokal råderett i miljøpolitikken. OECD advarer om at mange lokale beslutninger i sum, vil føre til at Norge ikke oppnår nasjonale mål om naturvern og naturmangfold.

Mangler oversikt Da NRK forsøkte å innhente informasjon om hvor store områder som er satt av til hyttebygging, hadde nær halvparten av landets kommuner ingen oversikt. Da avisen Nationen prøvde å få svar på omfanget for nedbygging av myr, var det kun én kommune som hadde oversikt. Når mange små kommuner sliter med å skaffe nok kompetanse, virker naturmangfold og klimahåndtering som en for stor oppgave for små kommuneadministrasjoner. Her fra en av landets mange attraktive hytteområder, Gaustatoppen i Telemark.

Foto: Bård Løken/Samfoto/NTB

Analyse
Lars H. Gulbrandsen
Forskningsleder, Fridtjof Nansens Institutt

Langvarig trend

I en evalueringsrapport om norsk miljøpolitikk fra april fikk Norge kritikk fra OECD (*Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling*) for å ikke gjøre nok for å oppnå nasjonale mål om å ta vare på naturen og truede arter.

OECD advarer mot at arealbruksendringer som følge av skogbruk, landbruk, hus- og hyttebygging og veibygging, er den største trusselen mot naturmangfoldet. Nesten alle truede arter i Norge påvirkes. Summen av mange lokale beslutninger om arealbruk blir en bit-for-bit-nedbygging av naturen.

Da Sigbjørn Gjelsvik (Sp) tiltrådte som kommunalminister i april, sa han at det er behov for å differensiere strandsonevernet. Det kan i praksis bety at kommunene skal få lov til å bestemme mer om bygging i strandsonen uten innsigelser fra staten.

Regjeringsplattformen sier at «gode forvaltertradisjoner» gir ofte bedre naturvern enn «det formaliserte vernet». Gjennomgangsmelodien er at det lokale forvaltningsnivået skal styrkes i miljøpolitikken.

Men trenden der kommunene gis større lokal handlefrihet i miljøpolitikken har pågått over lang tid.

Frihet til å forvalte

Det er ikke lett å se hvordan regjeringen skal gjøre forvaltningen av verneområdene enda mer lokalt forankret uten at det går på bekostning av faglige vurderinger og kontrollordninger.

Siden 2010 har den norske forvaltningen av store verneområder som nasjonalparker og landskapsvernområder vært gjenstand for en gradvis, omfattende reform. Forvalteransvaret er blitt overført fra statsforvaltere på regionalt nivå til nyopprettede verneområdestyrer på lokalt nivå.

Lokale interesser på høyt politisk nivå, fortrinnsvis ved ordførere, er representert i verneområdestyrene. Hvert verneområdestyre har ansvar for å forvalte ett eller flere verneområder. Styrene utnevner rådgivende utvalg sammensatt av ulike interessegrupper og assisteres av fast ansatte verneområdeforvalterne.

I sum innebar reformen en overføring av forvalteransvaret for verneområdene fra statlige fagorganer på regionalt nivå til lokale verneområdestyrer dominert av politiske representanter. Det er ikke lett å se hvordan

regjeringen skal gjøre forvaltningen av verneområdene enda mer lokalt forankret uten at det går på bekostning av faglige vurderinger og kontrollordninger.

Frihet til å hugge

Under parolen «frihet under ansvar» har skogbruket lenge sluppet unna brysom statlig styring. Mye er opp til skogeierne selv å bestemme, til og med hvilke områder som tilbys for vern. Senterpartiets landbruksminister Sandra Borch lovpriser ordningen med frivillig skogvern. I et intervju med *Morgenbladet* 29. mars fremsnakk hun ordningen som en modell for naturvern i Norge.

OECD mener også at ordningen har vært konfliktdepende, men påpeker at frivillig vern ikke er tilstrekkelig for å oppnå nasjonale mål om å verne både representative naturtyper og tilstrekkelig areal. Målet som ble vedtatt av Stortinget i 2016, er å verne 10 prosent av skogen, men så langt har vi bare vernet knappe fire prosent.

EUs nye skogstrategi sier at flatehugst må unngås, og EU har kritisert Norge for å praktisere flatehugst.

Skogen som ikke er vernet, kan flatehugges i henhold til skognæringens egne regler for «bærekraftig skogbruk». Over 90 prosent av hugsten i Norge er flatehugst, der bare et fåtall trær står igjen på store hugstfelt. EUs nye skogstrategi sier at flatehugst må unngås, og EU har kritisert Norge for å praktisere flatehugst. Flere biologer har påpekt at naturskog og verneverdig skog ikke har noe rettsvern mot hugst i Norge.

Hogstfelt i Audnedal kommune. Foto: NTB

Frihet til å dispensere

En arv fra Solberg-regjeringen er at Miljøverndepartementets viktige planavdeling ble flyttet til Kommunaldepartementet. Det var også tidligere kommunalminister Monica Mæland fra Høyre som i 2019, bare dager før kommunevalget, skrev brev til alle landets statsforvaltere for å be dem ta større hensyn til lokaldemokratiet før de fremmer innsigelse til lokale planer.

Statsminister Erna Solberg uttalte følgende: «Når du går til valg neste mandag, skal du velge politikere som skal ha innflytelse over utviklingen av sin kommune eller region. Hvis lokaldemokratiet skal ha en egenverdi, må statlige instanser begrense sine innsigelser til lokaldemokratiske valg».

Også i 2014 sendte Høyres daværende kommunalminister Jan Tore Sanner et likelydende brev til statsforvalterne. Lite tyder på at Støre-regjeringen har planer om å endre på disse signalene og beslutningene.

Lite tyder på at Støre-regjeringen har planer om å endre på signalene og beslutningene [fra Solberg-regjeringen] [om å ta større hensyn til lokaldemokratiet før de fremmer innsigelse til lokale planer].

Frihet til å bygge og bestemme

Et eksempel på hva som kan skje når kommunen har full råderett over arealbruken, er hyttebygging. Bare siden år 2000 er det oppført over 100 000 nye hytter i Norge, og mange steder er naturen forvandlet til massive hyttefelt med moderne infrastruktur. Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå er det nå nesten 500 000 fritidsboliger i Norge. Fraværet av statlig styring har lagt til rette for det flere har kalt en utbygging 'over alle støvleskaft'.

Når naturen bokstavelig talt ikke verdsettes og staten skal holde seg unna, er det fare for at kommuner og grunneiere vil ofre naturen for å hugge mer verneverdig skog, bygge flere hus og hytter og sette av verdifulle naturområder til industri, næringsvirksomhet og vindkraft.

Nettopp fordi vi står overfor en så gjennomgripende klimaomstilling de neste tiårene, er det så viktig å ivareta naturverdiene i all fremtidig arealbruk og utnyttelse av naturressursene.

Naturvern og naturforvaltning er for viktig til å overlate ansvaret til kommunene alene.

Høvringen hyttefelt vest i Rondane. Foto: NTB

Fraværet av statlig styring har lagt til rette for det flere har kalt en utbygging 'over alle støvleskaft'.